

«Miljøloven» som utraderer friluftslivet

Av generalsekr Maren Esmark og rådgiver Christian Børs Lind,
Naturvernforbundet

Med hårfint flertall vedtok Stortinget i 2015 at motorferdselloven skulle tillate fornøyelseskjøring med snøskuter i naturen. Men fortsatt var den uttrykte hensikten å ta særskilt hensyn til friluftslivet. I praksis er den tidligere miljøloven blitt en lov som setter snøskuterinteressene først.

Lovord og forsikringer om friluftslivets verdier og ukrenkelighet formelig haglet da Høyre og FrP lanserte lovendringen. Men retorikken var godt forankret i den nye lovens forarbeider, i loven selv og i forskriftene. Her heter det at friluftslivet er en «viktig nasjonal verdi» som skal stå i en særstilling, som spesielt skal hensyntas, og kommunene bør derfor ikke legge skuterløyper i viktige friluftsområder. Men det gjør kommunene. Ikke som unntak, men som regel. Hovedregel.

Én grunn til at forslaget fikk flertall, var regjeringens invitasjon til Stortinget om å vedta at effekten av lovendringen skulle evalueres. Da kunne ny kunnskap benyttes «i den videre utviklingen av regelverket.» Slik la man inn et betryggende kontrollpunkt med mulighet for revurdering dersom lovendringen skulle vise seg å føre galt av sted.

Nå har regjeringen fått evalueringen som Stortinget bestilte. Den viser med all sørgelig tydelighet at friluftslivet som "nasjonal verdi" er grundig devaluert - til lokal valuta: **Tre av fire snøskuterkommuner har så langt lagt skuterløyper i viktige og svært viktige områder for friluftslivet.** Tallene kan kanskje diskuteres for et fåtall kommuner nordpå, men i praksis ser vi at loven sikrer snøskuterinteressene den særstillingen som var ment for friluftslivet. Dyrebare friluftsområder overkjøres bokstavelig talt i det meste av Snøskuter-Norge. Flere av de verste løypene har vært klaget inn til Statsforvalteren med spørsmål om lovlighet: Hva med friluftslivets særstilling? Ikke en eneste klage har fått medhold.

Forklaringen er at både markedsføringen av lovendringen og utformingen av regelverket var et dyktig utført blendverk. I loven er det to slags bestemmelser med konsekvenser for hvordan loven skal virke: Forpliktende bestemmelser, og ikke-forpliktende bestemmelser. Det siste kalles hensyns-juss og er slik innrettet at selv om det står «skal ta hensyn» eller «skal stå i en særstilling», så betyr ikke «skal» lenger «skal».

Områder som er vernet og områder med villrein og reindrift er omfattet av forpliktende juss,

dvs med forbud mot skuterløyper. Men alt som har med hensyn til friluftslivet å gjøre havnet i avdeling for ikke-forpliktende juss. Hensynet til friluftslivet er oppfylt dersom kommunens områder er kartfestet og klassifisert. Men selv områder vurdert som «svært viktige» for friluftsliv må vike for snøskuterløyper dersom kommunalt skjønn tilsier det. Et skjønn som ikke krever tilsvarende vektning av snøskuterinteressene. Kommunen kan ha hvor mange og hvor lange løyper som helst, uten at behovet for enda en ny behøver å utredes. Kommunene kan altså etterleve lovens «skal ta hensyn til» - eller de kan la være.

Slik ble velgerne lurt, miljøbevegelsen, advokater og et ukjent antall politikere likeså. Også Statsforvalterne ga til å begynne med medhold i flere klager fra natur- og friluftsforsvarerne. Men etter presiseringer fra regjeringen i 2017, måtte også de innse det som vedtaket gjengitt nedenfor illustrerer: Hensikten med loven slik det er nedfelt, står i nitrist kontrast til hvordan loven reelt er ment å virke.

I fjor høst behandlet Statsforvalteren i Troms/Finmark klager på et vedtak i Rana om en svært kontroversiell skuterløype. Statsforvalteren måtte avvise klagen fra friluftshold, men slik kommenterte han sitt eget vedtak:

«Løypa vil sannsynligvis medføre at områdets kvaliteter reduseres og muligens også at friluftsfolket fortrenses, i strid med lovgivers ønske. Det er betimelig å sette spørsmålsteget ved om friluftslivsinteressene (...) har et tilstrekkelig rettsvern i loven. Også vi vil, i likhet med Fylkesmannen i Nordland og andre sentrale høringsparter, sterkt fraråde kommunen å etablere løyper i slike viktige og svært viktige friluftslivsområder. Dette er i tråd med lovgivers intensjon.»

Kommunen oppgir at løypa snart vil bli åpnet. Og slik fortsetter kommunal praksis å gruse Stortingets forutsetninger om å gi friluftslivet særskilt beskyttelse. Med støtte i den samme loven som skulle favorisere friluftsliv. En lov som sørger for at ikke et eneste viktig friluftsområde i nåværende og framtidige snøskuterkommuner gis et faktisk vern mot å bli gjennomboret av snøskuterløyper.

FrP og SP har nå levert forslag om lovendringer som ytterligere skal styrke kommunenes rett til å legge skuterløyper der de ønsker. Det betyr mer liberalisering på bekostning av friluftsliv og dyreliv. Endatil før behandling av evalueringen som Stortinget selv bestilte.

Evalueringen tilsier innstramning av regelverket. Det betyr ikke omkamp om fornøyleskjøring; det toget har gått. Poenget er å få på plass en lov som ikke sparker beina under seg selv, men som fungerer i samsvar med sitt eget formål.